

ANALISIS AYAT SONGSANG DALAM FILEM *SENIMAN BUJANG LAPUK* BERDASARKAN TEORI UBAH ALFA

NASRUN ALIAS
Universiti Kebangsaan Malaysia
nursan@ukm.edu.my

NURUL SYUHADA BINTI MOHD. NOH
Universiti Kebangsaan Malaysia
nrlsyuhadanoh@gmail.com

ABSTRAK

Kajian ini dibuat bagi mengenal pasti dan menghuraikan struktur ayat songsang yang terdapat di dalam skrip filem *Seniman Bujang Lapok* (SBL) hasil karya P. Ramlee. Kajian ini akan memanfaatkan Teori Ubah Alfa dalam menghuraikan proses transformasi yang berlaku dalam ayat-ayat songsang. Teori Ubah Alfa merupakan antara subteori yang terdapat di dalam Teori Kuasaan Tambatan (Chomsky, 1980). Teori ini digunakan kerana sifatnya yang lebih terkawal dan universal berbanding teori transformasi sebelumnya. Kajian ini dibuat menggunakan kaedah kualitatif untuk menghuraikan hasil dapatan. Hal ini bermakna, dapatan kajian akan dipersembahkan secara deskriptif. Dalam kajian ini, beberapa bahagian skrip filem SBL telah diekstrak untuk mewakili keseluruhan kajian. Oleh hal yang demikian, hasil kajian menunjukkan bahawa skrip filem SBL ini mengandungi pelbagai pola ayat songsang yang melibatkan ayat berbentuk tunggal dan majmuk. Namun, untuk penulisan artikel ini, hanya ayat songsang jenis tunggal sahaja akan dibahaskan. Dalam hal ini, perbincangan akan tertumpu kepada pendepanan keseluruhan predikat dan pendepanan sebahagian predikat.

Kata kunci: ayat songsang; filem Melayu; sintaksis; teori kuasa dan tambatan; teori ubah alfa

THE ANALYSIS OF INVERSE SENTENCE FROM THE SENIMAN BUJANG LAPUK FILM BASED ON MOVE ALPHA THEORY

ABSTRACT

The purpose of this studies are to identify the type of inverse sentences and to describe the structures of the sentences as in the script of the *Seniman Bujang Lapok* (The Nit Wit Movie Stars) film directed by P. Ramlee. This study will also utilize the Move Alpha Theory in describing the transformation process that take place in inverse sentences. The Move Alpha Theory was one of Government and Binding subtheory (Chomsky, 1980). This theory is used because its features are more controlled and universal than the previous transformational theory. This study also uses a qualitative method in describing the findings of the study. This means, the finding of this study will be presented descriptively. Certain part of the script was extract to represent the study. Therefore, the result shows that the script of the film contains a variety of inverse sentence, such as single sentences and compound sentences. However, this

paper will only discuss single sentences of the inverse sentences. The discussion will focus on full predicate inversion and partial predicate inversion.

Keyword: inverse sentence; Malay film; syntax; government and binding theory; move alpha theory

PENDAHULUAN

Bahasa merupakan kurniaan daripada Allah yang begitu besar nilainya. Manusia bukan sahaja menggunakan bahasa untuk berkomunikasi antara satu sama lain, bahkan bahasa digunakan untuk pelbagai tujuan seperti menyampaikan dan menerima maklumat, berhibur dengan keindahan bahasa, berhubung dengan penciptanya dan lain-lain. Tambahan lagi, kajian pragmatik juga banyak melaksanakan kajian yang menunjukkan bahasa bukanlah semata-mata pertuturan, tetapi dapat mempersembahkan sesuatu perlakuan (Maslida Yusof dan Karim Harun, 2015).

Dalam dialog, corak penggunaan bahasanya adalah berbeza dengan bahasa yang digunakan dalam buku. Proses memahami penggunaan bahasa dalam dialog memerlukan pemahaman terhadap konteks yang sedang dihadapi. Hal ini dikatakan demikian kerana, terdapat proposisi yang ingin disampaikan dalam perbualan tetapi tidak diujarkan (Muhammad Zuhair Zainal, Al-Amin Mydin dan Ahmad Mahmood Musanif, 2018). Jelasnya, pemahaman bahasa dalam dialog, yakni antara penutur dan pendengar sangat berkait rapat dengan aspek konteks perbualan atau situasi sebenar yang sedang berlaku dalam babak filem.

Oleh hal yang demikian, dalam membincangkan hasil kajian ayat songsang dalam skrip filem *Seniman Bujang Lapok* ini, terdapat kata atau frasa yang telah ditambah dalam dialog-dialog tertentu bagi meningkatkan pemahaman dan membantu proses menganalisis dengan lebih baik.

PERMASALAHAN KAJIAN

Dalam pengkajian teks, ayat songsang jarang sekali mendapat perhatian para penyelidik bahasa. Hal ini berkemungkinan besar disebabkan oleh kesukaran menghuraikan struktur ayat yang terdapat dalam teks. Hal ini sekali gus menyebabkan pengkajian ayat songsang secara khusus telah diketepikan.

Kajian-kajian terdahulu hanya menyentuh aspek ayat songsang pada tahap permukaan sahaja. Misalnya ialah *Keanekaan Binaan Ayat dalam 'Sejarah Melayu'* (Nik Safiah Karim dan Wong Aw Lam Chee, 2015), *Percanggahan Pendapat Aspek Tatabahasa: Perbandingan antara Bahan Rujukan Bahasa Melayu* (Wong Shia Ho dan Yeo Swee King, 2018) dan *Ayat Selapis dalam Dialek Perlis Menggunakan Kerangka Minimalis* (Maulana Al-Fin Bin Che Man dan Mohammed Fazal Mohammed Sultan, 2020). Jelasnya, ketandusan kajian terhadap ayat songsang adalah nyata dan wajar diteroka lebih lanjut.

Selain itu, kajian linguistik, khususnya bidang sintaksis terhadap karya Melayu berbentuk skrip filem juga tidak memberangsangkan. Para pengkaji lebih memberi tumpuan terhadap karya-karya Melayu selain daripada yang berbentuk skrip filem. Sebagai contohnya ialah kajian yang bertajuk *Analisis Ayat Majmuk Pancangan Bahasa Melayu dalam Pantun Melayu* (Ab. Razak Ab. Karim dan Nurul Ain Alizuddin, 2015), *Struktur Pasif dalam Hikayat Hang Tuah: Kajian Berdasarkan Teori Ubah Alfa* (Amir Hatim Asmali Jauhari dan Nasrun Alias, 2018), *Unsur Pembentuk Frasa Eksosentris dalam Hikayat Hang Tuah* (Kartika Bintari dan Sumarlam, 2019) dan *Keanekaan Binaan Ayat dalam Sejarah Melayu* (Nik Safiah Karim dan Wong Aw Lam Chee, 2015). Ini turut ditegaskan oleh Nasrun dan Nur Shafiqah (2020)

iaitu, pengkaji-pengkaji bahasa lebih fokus untuk mengkaji data-data berbentuk bahasa perbualan, seperti dialek.

Walau bagaimanapun, pengkajian bahasa terhadap filem, khususnya filem P. Ramlee tidaklah diketepikan sepenuhnya. Hal ini dikatakan demikian kerana, masih terdapat kajian semantik, pragmatik, sastera dan bidang perfileman yang dijalankan terhadap skrip filem. Misalnya ialah *Struktur Perbualan dalam Filem Anak Bapak* (Nur Amirah Binti Che Soh, 2015), *Estetika Rasa dalam Filem Arahan dan Lakonan oleh P. Ramlee: Analisis Terhadap Filem Pendek Penarek Becha (1955)* (Azaha Ibrahim dan Abu Hassan Hasbullah, 2015), *Prinsip dan Konsep Bentuk Filem Nujum Pak Belalang* (Mastura Muhammad, 2006) dan *Keagungan Filem P. Ramlee di Malaysia: Perspektif Antara Generasi* (Nor Hafiza Binti Abdullah, 2016).

Oleh hal yang demikian, jelaslah bahawa kajian-kajian lepas yang mengkaji ayat songsang secara khusus dalam filem Melayu, terutamanya filem-filem P. Ramlee adalah sangat terhad dan hampir tiada. Hal ini telah menjadi petanda bahawa bidang kajian tersebut belum giat dijalankan secara menyeluruh dan meluas. Di samping itu, permasalahan ini turut menyebabkan para pengkaji lain sukar untuk mendapatkan sumber rujukan yang berkaitan.

SKOP KAJIAN

Kajian ini akan meneliti aspek ayat songsang yang terdapat dalam skrip filem Seniman Bujang Lapok. Umumnya, terdapat beberapa jenis penyongsangan atau pendepanan yang berlaku dalam ayat-ayat bahasa Melayu. Antaranya ialah, pendepanan seluruh predikat dan pendepanan sebahagian predikat. Walau bagaimanapun, ayat-ayat songsang yang terdapat dalam skrip filem ini terdiri daripada pelbagai bentuk. Oleh hal yang demikian, perbincangan yang lebih spesifik akan dilaksanakan dalam bahagian dapatan kajian.

Skrip filem Seniman Bujang Lapok mengandungi 51 babak yang mengalurkan perjalanan kisah Seniman Bujang Lapok daripada permulaan, klimaks, peleraian sehinggalah penutup. Skrip filem Seniman Bujang Lapok yang akan digunakan dalam kajian ini merupakan hasil transkripsi oleh Wiramanja @ A. Rahman A. Hanafiah yang telah tersenarai dalam *The Malaysia Book of Records*.

Dalam kajian ini, proses menganalisis hanya melibatkan 18 babak yang sebahagiannya mempunyai babak-babak sampingan. 18 babak utama tersebut merangkumi 485 ayat yang dikumpul daripada tiga bahagian skrip, iaitu bahagian awal, bahagian tengah dan bahagian akhir yang dikira dapat mewakili keseluruhan ayat songsang yang terdapat dalam skip filem tersebut.

METODOLOGI

Kajian ini akan mengaplikasikan Teori Ubah Alfa untuk menyelidiki aspek ayat songsang dalam skrip filem Seniman Bujang Lapok. Teori ini ialah salah satu subteori dalam Teori Kuasaan dan Tambatan yang muncul sekitar tahun 1980-an. Teori yang digagaskan oleh Noam Chomsky yang merupakan salah seorang ahli linguistik dan mendukung aliran atau fahaman mentalis. Beliau dilahirkan pada Disember 1928 di Philadelphia dan dianggap sebagai Bapa Linguistik Moden.

Noam Chomsky mendapatkan pendidikan tinggi di University of Pennsylvania dan dianugerahkan Ijazah Sastera dalam bidang falsafah dan linguistik pada tahun 1949 dan Ijazah Sarjana pada tahun 1951. Seterusnya, beliau telah menyambung pengajian di peringkat PhD dan menghasilkan sebuah tesis yang menjadi titik tolak kepada kemunculan Nahu Generatif, iaitu tesis yang bertajuk *Syntactic Structure*.

Selain itu, Noam Chomsky juga dianggap sebagai satu sosok yang hebat di era ini seperti hebatnya Decartes, Galileo, Newton, Mozart dan Picasso pada zaman mereka. Beliau bukan sahaja cemerlang dalam bidang linguistik, sebaliknya Chomsky turut aktif menceburkan diri dalam bidang falsafah, politik, sains kognitif dan psikologi. Beliau juga telah menghasilkan lebih daripada 100 buah buku dan lebih 1000 artikel pelbagai bidang ilmu sepanjang hayatnya (Robert F. Barsky, 1998).

Berbalik semula kepada Teori Ubah Alfa, teori ini bukanlah dibina sebagai satu gagasan linguistik sintaksis yang sangat berbeza daripada teori sebelumnya. Sebaliknya, teori ini adalah penambahbaikan bagi teori-teori yang lalu dan menunjukkan perkembangan Nahu Generatif yang bermula sekitar tahun 1957. Antara teori dan idea yang mendahului Teori Ubah Alfa ialah, Teori Transformasi Generatif, Teori Standard dan Teori Standard Lanjutan, Rumus Struktur Frasa dan rumus-rumus yang lain (Fazal Mohamed Mohamed Sultan, 2010).

Menurut Amir Hatim Asmali Jauhari dan Nasrun Alias (2018), Chomsky telah menggariskan empat syarat penting bagi setiap proses transformasi yang berlaku dalam Teori Ubah Alfa. Dalam kajian ini, proses transformasi yang akan diteliti ialah pendepanan predikat bagi ayat songsang. Empat syarat tersebut adalah;

1. Pergerakan unsur ayat hanya ke posisi kiri ayat sahaja.
2. Hanya X° yang boleh berubah ke posisi kepala.
3. Hanya projeksi maksimal X'' sahaja yang dibenarkan ke posisi spesifik.
4. Hanya projeksi minimal X° dan projeksi X'' sahaja yang boleh menjalani rumus ubah alfa.

Jelasnya, Teori Ubah Alfa telah dipilih kerana bersesuaian dengan tujuan kajian ini. Hal ini dikatakan demikian kerana, ayat songsang merupakan sejenis susunan ayat dalam bahasa Melayu yang menjalani pergerakan-pergerakan unsur. Melalui idea daripada teori ini, ayat songsang dalam skrip Filem Seniman Bujang Lapok karya Allahyarham P. Ramlee akan dihuraikan dengan lebih mendalam.

TINJAUAN LITERATUR

Buku *Tatabahasa Dewan* (2015) yang menjadi panduan bagi bahasa Melayu telah memuatkan bahagian ayat songsang dalam Bab 17 di bawah subtopik Susunan Konstituen Ayat Tunggal. Kitab ini dikarang oleh empat orang tokoh linguistik Melayu, iaitu Nik Safiah Karim, Farid M. Onn, Hashim Haji Musa dan Abdul Hamid Mahmood. Selain itu, buku *Tatabahasa Dewan* ini juga mengandungi tiga bahagian utama, iaitu Bahagian Sejarah dan Variasi Bahasa, Bahagian Morfologi dan Bahagian Sintaksis. Dalam buku ini, ayat songsang merujuk kepada sejenis susunan ayat dalam bahasa Melayu selain daripada susunan biasa. Ayat songsang terhasil daripada proses pendepanan atau penjudulan. Hal ini bermakna, predikat yang hadir selepas unsur subjek, samada dalam bentuk frasa nama, frasa kerja, frasa adjektif atau frasa sendi nama dipindahkan ke hadapan subjek untuk diberi penegasan. Tambahan lagi, pendepanan predikat dalam ayat boleh berlaku secara keseluruhan atau sebahagian sahaja, dan kewujudan ayat songsang bukanlah hanya pada ayat tunggal sahaja. Jelasnya, buku *Tatabahasa Dewan* ini hanyalah berfungsi sebagai rujukan dan penerangannya bersifat asas sahaja. Ayat-ayat contoh yang digunakan juga berstruktur baku dan tidak dekat dengan gaya bahasa masyarakat secara realiti, seperti yang digunakan dalam filem *Seniman Bujang Lapok*. Walau bagaimanapun, pengetahuan asas sangat penting dan perlu dikuasai dalam melakukan apa-apa kajian.

Bagi Asmah Haji Omar pula, beliau telah menggunakan istilah penjudulan dalam menjelaskan struktur ayat songsang di dalam bukunya, *Nahu Melayu Mutakhir* (2015). Penjudulan merupakan satu proses yang menjadikan unsur atau gatra selain subjek asal dalam

ayat sebagai judul ayat. Kata gatra ini merujuk kepada setiap unsur yang membina struktur sesuatu ayat bahasa Melayu. Hal ini bermakna, gatra yang hendak diberi penegasan akan menduduki bahagian awal ayat. Menurut beliau, proses penjudulan ini boleh berlaku dalam susunan ayat yang tidak ditandai dengan suasana, seperti Subjek-Predikat-Pelengkap-Ajung atau Pelaku-Perbuatan-Objek-Ajung. Selain itu, Asmah Haji Omar turut menjelaskan tentang struktur ayat songsang yang mempunyai dua judul, yang dipanggil penjudulan pendahuluan dan penjudulan biasa. Seperti buku *Tatabahasa Dewan*, persembahan maklumat dalam buku *Nahu Melayu Mutakhir* juga bersifat buku rujukan. Oleh hal yang demikian, buku *Nahu Melayu Mutakhir* hanya membincangkan konsep dan pengetahuan berkenaan ayat songsang secara asas.

KAJIAN AYAT SONSANG DALAM KARYA MELAYU

Dalam artikel yang ditulis oleh Nik Safiah Karim dan Wong Aw Lam Chee (2015), bertajuk *Keanekaian Binaan Ayat dalam 'Sejarah Melayu'*, mereka telah membincangkan tentang kepelbagaian binaan dan jenis ayat yang terdapat dalam satu bahagian karya tersebut, iaitu Cetera Yang Kedua. Selain itu, penulis juga terlebih awal menghuraikan konsep, makna dan contoh mengenai binaan ayat bahasa Melayu berdasarkan buku *Tatabahasa Dewan Edisi Ketiga*. Berdasarkan artikel tersebut, didapati bahawa Cetera Yang Kedua mengandungi banyak ayat tunggal, ayat pasif dengan kata ganti nama diri orang ketiga, ayat songsang dan ayat yang menggunakan kata pangkal ayat. Ayat-ayat tersebut juga ditulis dalam ayat majmuk yang panjang dengan menggunakan kata hubung dan tanda baca yang bersesuaian. Walau bagaimanapun, artikel Nik Safiah Karim dan Wong Aw Lam Chee ini lebih memerihalkan kepelbagaian ayat-ayat tersebut sebagai satu gaya kepengarangan yang terdapat dalam karya 'Sejarah Melayu' itu. Oleh hal yang demikian, analisis yang mendalam terhadap ayat songsang tidak mendapat perhatian utama. Lebih-lebih lagi, teks dalam penceritaan kebiasaannya menggunakan ayat yang lengkap, tidak seperti lirik-lirik lagu yang bersifat kreatif dan memungkinkan banyak perubahan dan pengolahan dalam sesuatu lirik yang asalnya adalah ayat lengkap.

Seterusnya, dalam artikel yang bertajuk *Analisis Ayat Majmuk Pancangan Bahasa Melayu dalam Pantun Melayu* (Ab. Razak Ab. Karim & Nurul Ain Alizuddin, 2015) pula, penulis telah membincangkan dengan teliti mengenai ayat majmuk pancangan yang terdapat dalam pantun-pantun Melayu. Antara ayat majmuk pancangan yang diteliti adalah ayat majmuk pancangan relatif, ayat majmuk pancangan komplemen dan ayat majmuk pancangan keterangan. Selain itu, mereka juga meluaskan lagi perbincangan dengan menghuraikan konsep dan contoh jenis-jenis ayat majmuk pancangan keterangan, iaitu ayat majmuk keterangan musabab, ayat majmuk keterangan musabab, ayat majmuk keterangan tujuan dan ayat majmuk keterangan harapan. Dalam artikel ini, penulis telah menggunakan teori Transformasi Generatif dengan menghuraikan struktur dalaman dan struktur permukaan sesuatu ayat majmuk dalam pantun yang terlibat. Di samping itu, setiap proses transformasi yang berlaku dalam pantun tersebut turut dihuraikan satu per satu secara deskriptif dan pemaparan rajah pohon. Namun demikian, perbincangan dalam artikel ini secara dasarnya adalah mengenai ayat majmuk pantun Melayu, bukannya ayat songsang. Walaupun hal tersebut berkait rapat dengan kajian yang pengkaji jalankan kerana lagu juga merupakan karya kreatif, penganalisan ayat songsang dalam lirik lagu Melayu pastinya mempunyai keunikan dan fokus yang tersendiri, samada dari segi susunan unsur-unsur dalam ayat ataupun proses penyongsangan yang berlaku.

KAJIAN MENGENAI UBAH ALFA

Antara kajian linguistik Melayu yang menerapkan Teori Ubah Alfa adalah penulisan Amir Hatin Asmali Jauhari dan Nasrun Bin Alias (2018). Kajian tersebut bertajuk *Struktur Pasif dalam Hikayat Hang Tuah: Kajian Berdasarkan Teori Ubah Alfa*. Dalam kajian ini, struktur-struktur pasif yang terdapat dalam teks lama tersebut telah diuji menggunakan kerangka Teori Ubah Alfa kerana menganggap bahawa teori ini sifatnya lebih terkawal daripada Rumus Struktur Frasa. Jelasnya, walaupun kajian ini berkisarkan ayat pasif, perbincangannya mempunyai kaitan yang agak erat dengan kajian ayat songsang dalam skrip filem Seniman Bujang Lapok. Hal ini dikatakan demikian kerana, kajian ini menggunakan kaedah yang sama, iaitu kaedah kualitatif dan penganalisan dokumen. Selain itu, kajian ayat songsang juga mengandungi aspek transformasi yang memanfaatkan Teori Ubah Alfa, sama seperti kajian ayat pasif ini. Oleh hal yang demikian, pelbagai maklumat dapat dicuplik daripada kajian mereka dalam melaksanakan kajian ayat songsang ini.

Seterusnya, Kartini Abd Wahab pula telah menghasilkan artikel bertajuk *Tinjauan Pembentukan Struktur Pasif di- Berdasarkan Tiga Pendekatan Tatabahasa Generatif* (2013). Melalui artikel ini, penulis telah menggunakan tiga teori atau pendekatan yang berbeza bagi menguji struktur dan pembinaan ayat pasif di- dalam bahasa Melayu. Tiga pendekatan yang digunakan adalah, pendekatan Syntactic Structures, Teori Kuasaan dan Tambatan dan Program Minimalis. Setiap pendekatan nyatanya mempunyai analisis yang berbeza dalam menghuraikan pembentukan ayat pasif di- tersebut. Hal ini dikatakan demikian kerana, wujud penambahbaikan dalam kegiatan menguji struktur ayat pasif di- dari semasa ke semasa. Walaupun artikel ini tidak membincangkan tentang ayat songsang, perbincangannya masih boleh dimanfaatkan kerana seperti ayat songsang, ayat pasif juga menjalani proses pendepanan unsur.

Di samping itu, kajian mengenai Teori X-Berpalang juga wajar diambil kira dalam membincangkan Teori Ubah Alfa. Hal ini dikatakan demikian kerana, kedua-duanya saling melengkapi. Nasrun Bin Alias (1996) dalam artikelnya berjudul *Teori X-Berpalang: Keterpisahan dan Kesenambungan Dua Zaman* telah membincangkan permasalahan yang timbul dalam mengaplikasikan Rumus Struktur Frasa untuk menghuraikan tatabahasa, dan bagaimana teori X-Berpalang menyelesaikan masalah tersebut, iaitu dengan memperkenalkan tahap pertengahan (intermediate categories) dan rumus yang lebih universal. Jelasnya, walaupun artikel ini tidak menyentuh perihal ayat songsang, tetapi maklumat yang dipaparkan adalah sangat berguna sebagai asas dalam menjalankan kajian ayat songsang ini. Hal ini dikatakan demikian kerana, kajian tersebut menerapkan Teori Ubah Alfa, sekali gus Teori X-Berpalang dalam mempersembahkan hasil kajian.

Selain itu, Mashudi Kader (1988), dalam artikelnya bertajuk *Pendekatan Teori Kuasaan dan Tambatan dalam Sintaksis/Semantik* turut menyatakan bahawa Teori X-Berpalang dan Teori Ubah Alfa merupakan antara pembaharuan yang dilaksanakan untuk mengatasi kelemahan teori sebelum ini, iaitu Teori Standard Lanjutan, dalam menganalisis dan menghuraikan tatabahasa serta strukturnya. Teori X-Berpalang menghendaki rumus berbentuk endosentrik dan melalui Teori Ubah Alfa, transformasi dalam ayat-ayat bahasa Melayu telah disatukan di bawah satu sistem transformasi yang mempunyai aturan dan prinsip tersendiri. Oleh hal yang demikian, jelaslah bahawa kedua-dua teori ini akan dimanfaatkan dalam kajian ayat songsang bagi menghuraikan hasil kajian.

Tambahan lagi, Ramli Haji Salleh (1995) turut menghuraikan pelbagai aspek yang berkaitan dengan Teori Ubah Alfa di dalam bukunya berjudul *Sintaksis Bahasa Melayu: Penerapan Teori Kuasaan dan Tambatan*. Berdasarkan buku tersebut, terdapat pelbagai transformasi yang telah dibincangkan seperti pemindahan partikel, pemindahan frasa, ayat

tanya dan sebagainya. Jelasnya, artikel ini dapat membantu pengkajian ayat songsang, terutama sekali dalam mengaplikasikan syarat-syarat transformasi Teori Ubah Alfa.

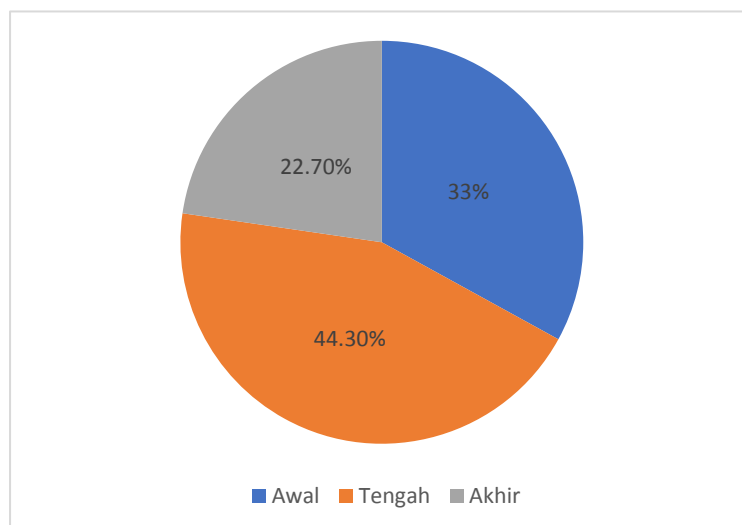
Berdasarkan kajian-kajian yang telah dibincangkan di atas, didapati bahawa aspek atau topik ayat songsang dalam bahasa Melayu belum mendapat perhatian. Hal ini dikatakan demikian kerana penyelidikan mengenai ayat songsang secara spesifik dan sistematik masih di tahap yang rendah. Walhal, ayat songsang merupakan satu bentuk susunan ayat yang kerap digunakan oleh penutur dalam kehidupan seharian. Seharusnya, topik yang dilihat mempunyai keakraban dengan penggunaan bahasa masyarakat wajarlah untuk diketengahkan.

Secara amnya, topik ayat songsang menjadi topik sampingan dalam sesebuah penulisan akademik. Penghuraian terhadap sifat dan strukturnya adalah sangat terhad dan tidak memberi sesuatu yang baru kepada pembaca, terutama sekali golongan yang berkecimpung dalam penyelidikan bahasa. Jelasnya, aspek ayat songsang ini wajar diterokai dan diuji bagi mengembangkan kegiatan ilmu yang berkaitan ayat songsang, sekaligus menjadi salah satu usaha mengholistikkan pengkajian bahasa Melayu. Hal ini dijelaskan lagi oleh Nasrun dan Collins (2017), iaitu pengkaji-pengkaji bahasa hari ini seharusnya memanfaatkan kepakaran masing-masing untuk meneliti dan menyelidik semua bahasa yang ada secara saksama dan tidak menumpukan perhatian kepada satu bahasa sahaja.

Di samping itu, kajian terhadap filem bahasa Melayu, sama ada karya P. Ramlee mahupun bukan, lebih tertumpu kepada pengkajian selain daripada bidang sintaksis. Misalnya, kajian perfileman, pragmatik, sejarah dan lain-lain. Hal ini bermakna, kajian sintaksis, terutama sekali ayat songsang belum mendapat tempat dalam pengkajian terhadap karya kreatif moden seperti filem dan drama. Selain itu, dapat diketahui juga bahawa karya-karya P. Ramlee selain daripada filem, seperti lirik lagu sering kali dibincangkan dalam skop sastera. Hal ini tidak menghairankan kerana keindahan binaan bahasa yang terdapat dalam lirik lagu tersebut wajar diselidiki.

Jelasnya, usaha menghasilkan kajian ayat songsang dalam skrip filem Seniman Bujang Lapok ini merupakan salah satu percubaan untuk meluaskan pengkajian sintaksis terhadap karya-karya Melayu seperti filem hasil tangan P. Ramlee, khususnya berkenaan topik ayat songsang. Hal ini juga sekali gus dapat menambah baik kelompongan yang wujud dalam bidang kajian sintaksis dari semasa ke semasa

PERATUSAN JUMLAH AYAT MENGIKUT BAHAGIAN KAJIAN

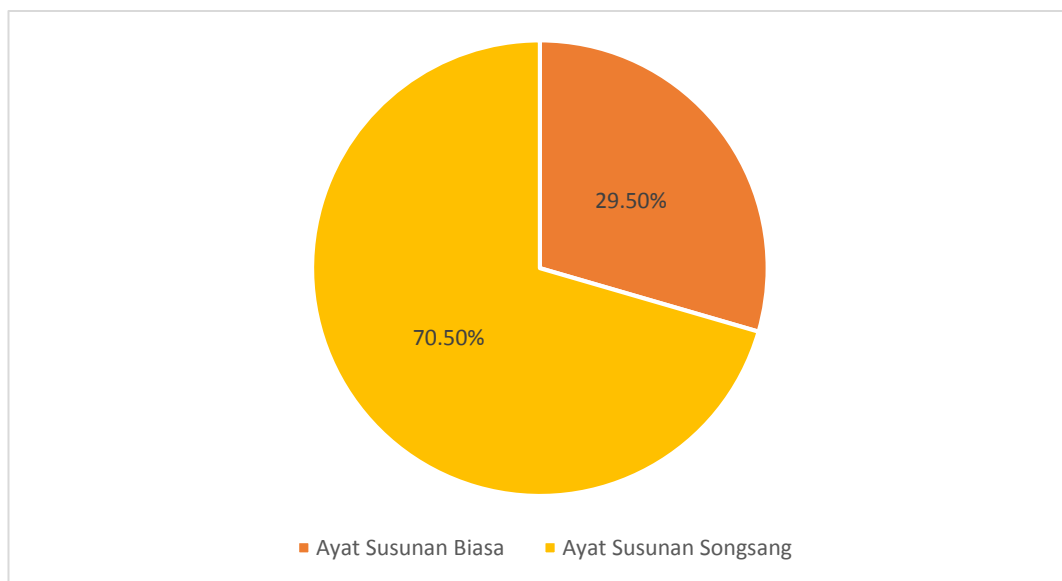
RAJAH 1 Peratusan Ayat yang Dikaji Mengikut Bahagian dalam Skrip SBL.

Rajah 1 menunjukkan peratusan jumlah ayat yang terdapat dalam skrip filem Seniman Bujang Lapok mengikut bahagian terpilih. Pertama sekali, bahagian awal skrip filem mencatatkan sebanyak 160 ayat, iaitu mewakili 33% daripada keseluruhan ayat yang dikaji. Seterusnya, bahagian tengah pula mencatatkan sebanyak 215 ayat bersamaan 44.3%, manakala bahagian akhir skrip filem pula telah mencatatkan sebanyak 110 ayat bersamaan 22.7%. Jelasnya, jumlah ayat yang menjadi data dalam kajian ini adalah sebanyak 485 ayat. Berdasarkan carta di atas juga, bahagian tengah skrip filem mewakili peratusan tertinggi berbanding yang lain.

Selain itu, secara keseluruhannya juga, kajian ayat songsang dalam skrip filem SBL ini, sebanyak 395 ayat berbentuk tunggal dan 90 ayat berbentuk majmuk telah ditemukan. Kedua-dua nilai tersebut masing-masing mewakili keseluruhan data kajian sebanyak 81.4% dan 18.6%. Jelasnya, ayat berbentuk tunggal seperti ayat penyata, ayat tanya dan ayat perintah mendominasi skrip filem ini.

Bahagian awal skrip filem Seniman Bujang Lapok telah merekodkan sebanyak 128 ayat tunggal dan 32 ayat majmuk. Bilangan tersebut masing-masing mewakili 80% dan 20% daripada keseluruhan ayat yang terdapat dalam bahagian awal skrip itu. Seterusnya, bahagian tengah skrip pula merekodkan sebanyak 177 ayat tunggal dan 38 ayat majmuk. Hal ini bermakna, ayat tunggal tersebut mewakili keseluruhan ayat yang terdapat dalam bahagian tengah skrip sebanyak 82.3%, manakala ayat majmuknya pula adalah sebanyak 17.7%. Pada bahagian akhir skrip filem ini, jumlah ayat tunggalnya adalah sebanyak 90 ayat, bersamaan 81.8%, dan ayat majmuknya pula adalah sebanyak 20 ayat, bersamaan 18.2%.

PERATUSAN JUMLAH AYAT SONSANG

RAJAH 2 Peratusan Ayat Susunan Biasa dan Ayat Susunan Songsang dalam SBL

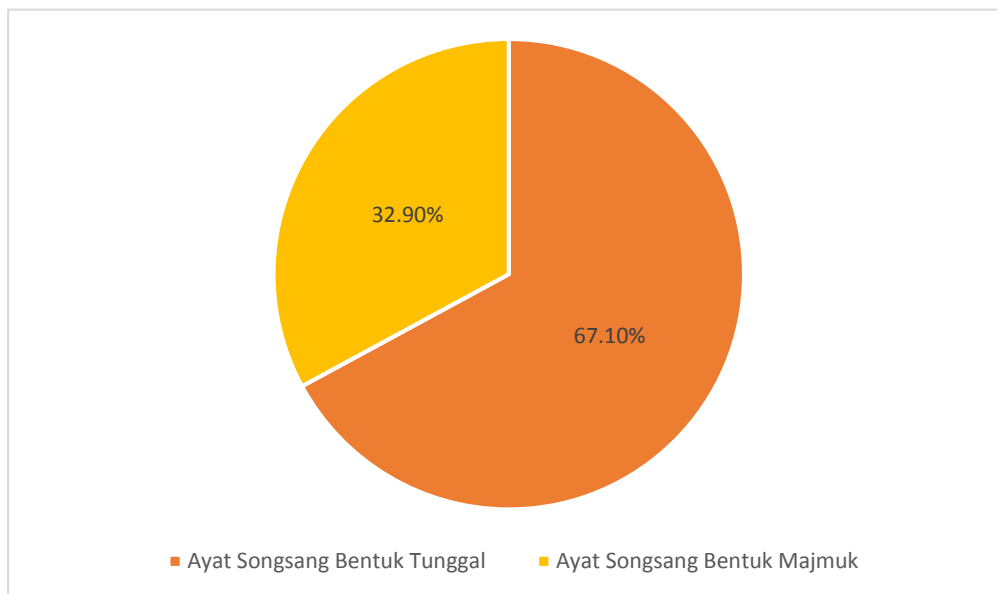
Seterusnya, berdasarkan kumpulan ayat yang dikaji daripada ketiga-tiga bahagian skrip filem, peratusan ayat susunan biasa adalah lebih tinggi daripada ayat susunan songsang. Ayat susunan biasa telah direkodkan sebanyak 342 ayat secara keseluruhannya, iaitu bersamaan dengan 70.5%, manakala ayat susunan songsang pula telah direkodkan sebanyak 143 ayat bersamaan 29.5%. Tambahan lagi, kedua-dua susunan ini terdiri daripada pelbagai jenis ayat seperti ayat penyata, ayat seruan, ayat tanya, ayat majmuk pancangan dan ayat majmuk pancangan.

Pada bahagian awal skrip, terdapat sebanyak 119 ayat susunan biasa dan 41 ayat susunan songsang. Bahagian tengah skrip filem pula mengandungi sebanyak 139 ayat susunan

biasa dan 76 ayat susunan songsang. Di samping itu, bahagian akhirnya pula mencatatkan sebanyak 84 ayat susunan biasa dan 26 ayat susunan songsang. Secara tidak langsung, wujud satu pola menarik antara ayat-ayat berikut, iaitu bilangan ayat susunan biasa adalah lebih banyak daripada ayat susunan songsang. Hal ini dikatakan demikian kerana, ayat susunan biasa mencatatkan peratusan tertinggi pada setiap bahagian skrip filem yang dikaji. Contohnya, ayat susunan biasa dan susunan majmuk yang terdapat dalam bahagian awal skrip masing-masing mewakili 74.4% dan 25.6%, manakala bahagian tengah pula adalah sebanyak 64.7% dan 35.3%. Bagi bahagian akhir skrip filem Seniman Bujang Lapok ini, ayat susunan biasanya mewakili sebanyak 76.4 % dan ayat susunan songsangnya pula adalah sebanyak 23.6%.

PERATUSAN JUMLAH AYAT SONSANG MENGIKUT BENTUK AYAT

RAJAH 3. Peratusan Ayat Songsang Berbentuk Tunggal dan Ayat Songsang Berbentuk Majmuk dalam SBL

Rajah 3 memaparkan peratusan ayat songsang berbentuk tunggal dan ayat songsang berbentuk majmuk bagi keseluruhan data ayat songsang yang terdapat dalam skrip filem Seniman Bujang Lapok ini. Berdasarkan carta di atas, terdapat sebanyak 96 ayat songsang berbentuk tunggal bersamaan dengan 67.1%, manakala ayat songsang berbentuk majmuk pula adalah sebanyak 47 ayat bersamaan 32.9%. Bahagian awal skrip filem ini terdiri daripada 27 ayat songsang berbentuk tunggal dan 14 ayat songsang berbentuk majmuk.

Seterusnya, bahagian tengah skrip pula terdiri daripada 54 ayat songsang berbentuk tunggal dan 22 ayat songsang berbentuk majmuk. Akhir sekali, bahagian akhir skrip terdiri daripada 15 ayat songsang berbentuk tunggal dan 11 ayat songsang berbentuk majmuk. Jelasnya, jumlah ayat songsang berbentuk tunggal adalah lebih banyak daripada ayat songsang berbentuk majmuk dalam setiap bahagian skrip yang dikaji.

DAPATAN

AYAT SONGSANG DALAM AYAT TUNGGAL

Ayat tunggal terbina daripada dua unsur, iaitu konstituen subjek dan konstituen predikat. Struktur ayat dalam bahasa Melayu menunjukkan bahawa kedudukan subjek sentiasa mendahului predikat. Walau bagaimanapun, kedudukan tersebut telah mengalami perubahan ataupun transformasi dalam ayat songsang. Hal ini dikatakan demikian kerana, terdapat unsur-unsur tertentu yang akan mendahului kedudukan subjek mahupun predikat. Dalam skrip filem *Seniman Bujang Lapok*, terdapat tiga jenis ayat tunggal yang akan dikaji struktur songsangnya. Antaranya adalah ayat penyata, ayat tanya dan ayat seruan.

AYAT PENYATA

Pendepanan Keseluruhan Predikat Ayat Penyata

Dalam skrip filem *Seniman Bujang Lapok* karya P. Ramlee ini mengandungi beberapa ayat penyata yang mengalami pendepan keseluruhan predikat. Antaranya adalah pendepanan keseluruhan frasa kerja dan frasa adjektif. Melalui proses ini, predikat dalam sesebuah ayat digerakkan ke bahagian sebelum subjek, iaitu KOMP untuk mewujudkan unsur penegasan terhadap predikat tersebut.

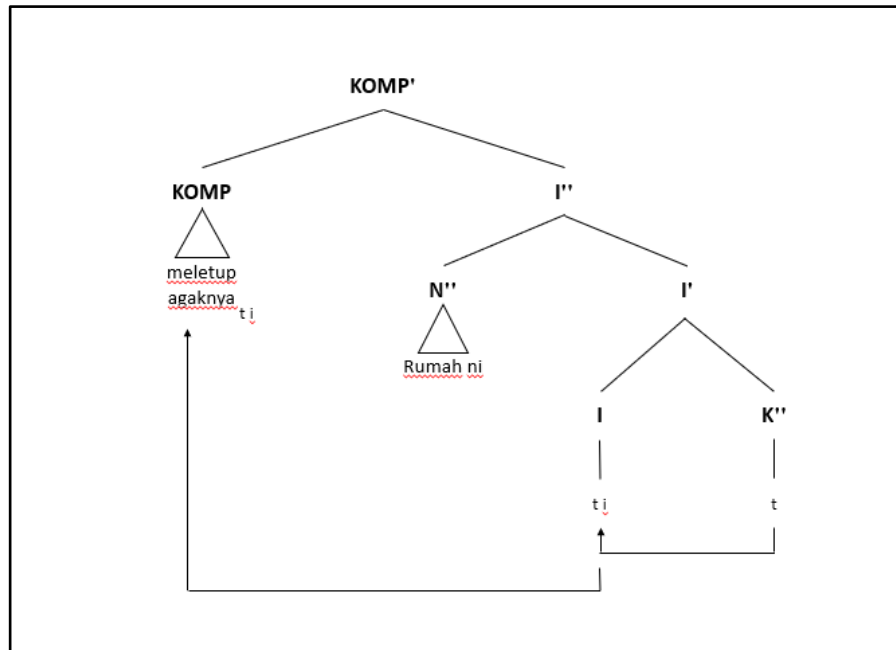
Pendepanan Keseluruhan Frasa Kerja

1. [Meletup agaknya] rumah ni.
Rumah ini meletup agaknya.
2. [Jangan bisinglah,] Din.
Din, jangan bisinglah.
3. [Tak payahlah,] Cik Salmah.
Cik Salmah tak payahlah (beri duit tambang).

Ayat-ayat di atas menunjukkan pendepanan keseluruhan frasa kerja yang terdapat dalam ayat penyata. Setiap ayat ini ditandai dengan satu kata kerja seperti 'meletup', 'bisings' dan 'beri'. Walau bagaimanapun kata kerja 'beri' dalam ayat 3 telah digugurkan oleh watak dalam babak tersebut. Hal ini adalah sesuatu yang biasa berlaku kerana watak-watak dalam filem berkomunikasi mengikut konteks.

Selain itu, beberapa corak pendepanan keseluruhan frasa kerja ini juga dapat dikenal pasti melalui tiga ayat contoh di atas. Hal ini dikatakan demikian kerana, ayat 1 terdiri daripada frasa kerja yang mengandungi kata kerja dan adverb. Ayat 2 pula, frasa kerjanya terdiri daripada kata kerja dan kata bantu yang mendahuluinya, manakala ayat 3 pula, frasa kerja yang dikedepankan hanya diwakili dengan kata bantu 'tak payah' atau pun dipanggil sebagai Infleksi.

Di bawah adalah rajah yang memaparkan pergerakan ayat 1 yang mematuhi syarat-syarat Teori Ubah Alfa. Frasa kerja 'meletup agaknya' telah bergerak ke nodus Infleksi lalu ke nodus Komp. Posisi leksikal yang digerakkan juga ditanda dengan tikas (t).

RAJAH 4. Proses Pendepanan Frasa Kerja dalam Ayat Penyata.

Pendepanan Keseluruhan Frasa Adjektif

1. [Betul jugak] cakap dia tu.
Cakap dia tu betul juga.
2. [Seram] bulu betis aku.
Bulu betis aku seram
3. [Anginlah] dia ni.
Dia ni anginlah.

Ayat-ayat di atas menunjukkan pendepanan keseluruhan frasa adjektif dalam ayat penyata yang diujarkan dalam filem Seniman Bujang Lapok. Setiap ayat ini, predikatnya ditandai dengan satu kata adjektif seperti kata 'betul', 'seram' dan 'angin'. Kata adjektif 'betul' dan 'seram' dapat difahami secara langsung, tetapi kata adjektif 'angin' pula mempunyai makan konotasi. Frasa adjektif yang dikedepankan ini juga menduduki posisi KOMP setelah mengalami pendepanan.

Pendepanan Sebahagian Predikat Dalam Ayat Penyata

Proses pendepanan sebahagian predikat dalam ayat penyata melibatkan pergerakan sebahagian unsur predikat, atau unsur-unsur tertentu ke posisi yang mendahului subjek atau mendahului predikat. Dalam skrip filem Seniman Bujang Lapok ini, terdapat dua jenis pendepanan sebahagian predikat dalam ayat penyata, iaitu pendepanan kata kerja dan pendepanan adverba.

Pendepanan kata kerja

1. [Cuba] saya tengokkan.
Saya cuba tengokkan (motor awak).
2. [Jadi] dia marah.
Dia jadi marah.
3. Wang Mah [dapat] ibu selamatkan.
Wang Mah ibu dapat selamatkan.

Ayat-ayat di atas menunjukkan beberapa ayat penyata yang kata kerjanya mengalami pendepanan. Ayat 1 merupakan ayat aktif transitif yang frasa kerjanya mengandungi kata kerja bersiri, iaitu ‘cuba tengokkan’. Salah satu kata kerjanya, ‘cuba’ telah dikedepankan dan menduduki posisi KOMP. Seperti ayat 1, ayat 2 juga adalah ayat aktif transitif yang memerlukan pelengkap selepas kata kerjanya. Dalam predikatnya, hanya kata kerja ‘jadi’ yang dikedepankan ke posisi sebelum subjek.

Walau bagaimanapun, sedikit perbezaan dapat dilihat pada struktur ayat 3. Hal ini dikatakan demikian kerana, ayat 3 merupakan ayat pasif. Frasa nama ‘Wang Mah’ yang berfungsi sebagai objek dalam ayat tersebut sememangnya telah menduduki posisi KOMP melalui transformasi yang tersendiri. Hal ini bermakna, frasa nama tersebut bukanlah menjadi tumpuan dalam huraian ini, sebaliknya, kata kerja ‘dapat’-lah yang ingin diketengahkan. Kata kerja ‘dapat’ yang sepatutnya mengikuti subjek ‘ibu’ telah dikedepankan ke posisi sebelumnya.

Pendepanan adverba

1. ... Ramli, [lekaslah] pakai seluar.
... Ramli, pakai seluar lekaslah.
2. ... [nanti] saya pergi jumpa kat kawan saya bertiga.
... Saya pergi jumpa kat kawan saya bertiga nanti.
3. [Sekarang] dah jatuh.
(Cik Salmah) sudah jatuh sekarang.

Ayat-ayat di atas menunjukkan pendepanan adverba dalam predikat bagi ayat penyata. Adverba ‘lekaslah’, ‘nanti’ dan ‘sekarang’ masing-masing menerangkan kata atau frasa kerja yang mendahuluinya. Adverba ‘lekaslah’ tergolong dalam kategori adverba yang asalnya kata adjektif, manakala adverba ‘nanti’ dan ‘sekarang’ pula tergolong dalam adverba jati. Adverba dalam ayat 1 bergerak ke nodus Infleksi, manakala adverba dalam ayat 2 dan 3 pula dikedepankan ke posisi KOMP walaupun subjek dalam ayat terakhir itu telah digugurkan.

AYAT TANYA

Pendepanan Keseluruhan Predikat Ayat Tanya

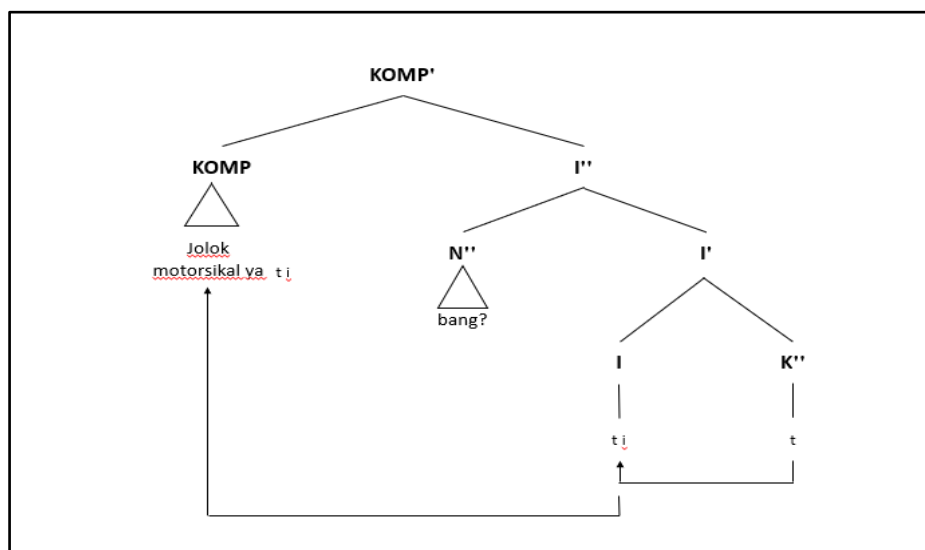
Pendepanan keseluruhan predikat bagi ayat tanya boleh melibatkan beberapa jenis predikat seperti frasa kerja, frasa adjektif dan sebagainya. Dalam skrip filem *Seniman Bujang Lapok*, proses pendepanan keseluruhan predikat kebanyakannya melibatkan ayat tanya yang mempunyai frasa kerja sebagai predikat.

Pendepanan Frasa Kerja

1. [Jolok motorsikal] ya, bang?
Abang jolok motorsikal ya?
2. ... [apa sudah jadi] kau orang ni?
... kau orang ni sudah jadi apa?

Ayat-ayat di atas menunjukkan ayat tanya yang frasa kerjanya mengalami pendepanan. Setiap frasa kerja tersebut ditandai dengan satu kata kerja seperti ‘jolok’ dan ‘jadi’. Ayat 1 dan ayat 2 merupakan ayat aktif transitif, di mana frasa kerja bagi ayat 1, ‘jolok motorsikal’ telah dikedepankan ke posisi KOMP. Dalam ayat 2 pula, frasa kerja ‘apa sudah jadi’ juga telah dikedepankan mendahului subjek. Tambahan lagi, unsur tanya ‘apa’ juga telah mengalami proses pendepanan. Walau bagaimanapun, hal tersebut tidak akan dibincangkan dalam huraian ini kerana pendepanan ‘apa’ merupakan pendepanan sebahagian predikat.

Di bawah adalah rajah pohon yang memaparkan transformasi yang berlaku terhadap ayat 1 di atas. Frasa kerja telah bergerak ke nodus Infleksi sebelum ke nodus KOMP.

RAJAH 5 Proses Pendepanan Frasa Kerja dalam Ayat Tanya.

Pendepanan Sebahagian Predikat Ayat Tanya

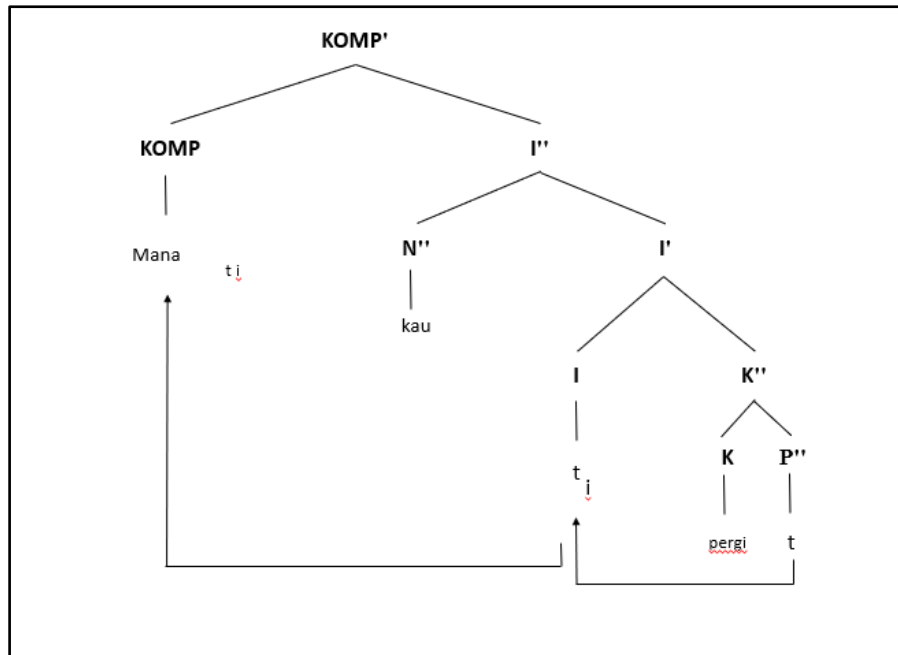
Proses pendepanan sebahagian predikat dalam ayat tanya melibatkan sebahagian unsur yang membentuk predikatnya. Unsur-unsur yang dikedepankan itu boleh bergerak ke posisi sebelum subjek mahupun posisi sebelum predikat. Dalam skrip filem *Seniman Bujang Lapok* ini, terdapat beberapa ayat tanya yang mengalami pendepanan sebahagian predikat frasa kerja. Antara jenis pendepanan sebahagian predikat yang menonjol adalah pendepanan unsur tanya.

Pendepanan Unsur Tanya

1. ... [mana] kau pergi daa?
...kau pergi mana?
2. ... [Bila] aku berbini?
... Aku (sudah) berbini bila?
3. [Siapa] tu?
(Orang yang datang) tu siapa?

Ayat-ayat di atas menunjukkan kata tanya yang mengalami proses pendepanan. Ayat 1 mengandungi kata tanya 'mana', ayat 2 pula mengandungi kata tanya 'bila', manakala ayat 3 mengandungi kata tanya 'siapa'. Ketiga-tiga kata tanya dalam ayat tersebut telah mengalami pendepanan ke posisi KOMP. Selain itu, dapat juga dilihat bahawa ayat-ayat tanya di atas terdiri daripada ayat tanya yang kata kerjanya terzahir dalam ujaran watak-watak filem, dan ada juga yang telah digugurkan. Hal ini adalah bersesuaian dengan konsep dialog, di mana penutur dan pendengar berkomunikasi mengikut konteks.

Di bawah adalah rajah pohon sintaksis yang menunjukkan proses pendepanan kata tanya bagi ayat 1. Kata tanya 'mana' yang menduduki nodus P'' telah digerakkan ke nodus I' lalu dikedepankan ke nodus KOMP.

RAJAH 6 Proses Pendepanan Kata Tanya dalam Ayat Tanya.

Pendepanan Pelengkap Frasa Kerja

1. [Marah] nampak?
(Cik Salmah) nampak marah?

Seterusnya, filem ini juga mengandungi pendepanan pelengkap dalam frasa kerja. Pelengkap kebiasaannya hadir dalam ayat yang mengandungi kata kerja tak transitif. Pelengkap berperanan melengkapi kata kerja yang terdapat dalam sesebuah predikat. Ayat 1 di atas mengandungi frasa kerja yang ditandai dengan kata kerja 'nampak'. Kata 'marah' yang hadir selepasnya merupakan kata adjektif dan berperanan sebagai pelengkap bagi kata kerja 'nampak' tersebut. Walau bagaimanapun, pelengkap tersebut telah dikedepan ke bahagian hadapan predikat, mendahului kata kerjanya, iaitu ke posisi I.

Pendepanan Kata/Frasa Adverba

1. ... [malam ini] kita boleh jumpa tak di bawah pokok?
... kita boleh jumpakah di bawah pokok malam ini?
2. ... [sekarang] kita berdamailah ya?
... kita berdamailah sekarang ya?

Ayat-ayat di atas merupakan antara ayat contoh yang menunjukkan berlakunya pendepanan adverba dalam predikat ayat tanya. Dalam ayat 1, frasa adverba 'malam ini' telah dikedepankan ke posisi KOMP. Adverba ini merupakan penerang kepada frasa kerja 'boleh jumpakah di bawah pokok'. Dalam ayat 2 pula, adverba 'sekarang' telah dikedepankan seperti ayat 1, iaitu ke posisi sebelum subjek. Adverba 'sekarang' merupakan adverba jati yang menerangkan frasa kerja 'berdamailah'.

Ayat Seruan Pendepanan Keseluruhan Predikat Ayat Seruan

Proses pendepanan keseluruhan predikat dalam ayat seruan melibatkan semua unsur yang membina sesebuah predikat seperti kata kerja, kata bantu, adverba, objek dan lain-lain. Dalam skrip filem *Seniman Bujang Lapok*, ayat seruan dengan frasa adjektif sebagai predikatnya adalah pola ayat yang paling menonjol bagi proses pendepanan keseluruhan predikat.

Pendepanan Frasa Adjektif

1. ... [malunya] aku!
... aku malunya!
2. ... [baik sungguh] hati adik abang!
... hati adik abang baik sungguh!

Ayat-ayat di atas merupakan antara ujaran berbentuk ayat seruan yang predikatnya mengalami proses pendepanan. Setiap frasa adjektif yang menjadi predikat bagi ayat tersebut ditandai dengan satu kata adjektif, iaitu kata 'malu' dan 'baik'. Kedua-dua kata ini merujuk sifat dan perasaan manusia.

Predikat dalam ayat 1 dibina dengan kata adjektif yang digabungkan dengan partikel penegasan '-nya', manakala predikat dalam ayat 2 pula dibina dengan kata adjektif dan diikuti oleh kata penguat 'sungguh'. Kedua-dua binaan frasa ini telah dikedepankan secara menyeluruh ke posisi yang mendahului subjek ayat, iaitu KOMP.

Pendepanan Sebahagian Predikat Ayat Seruan

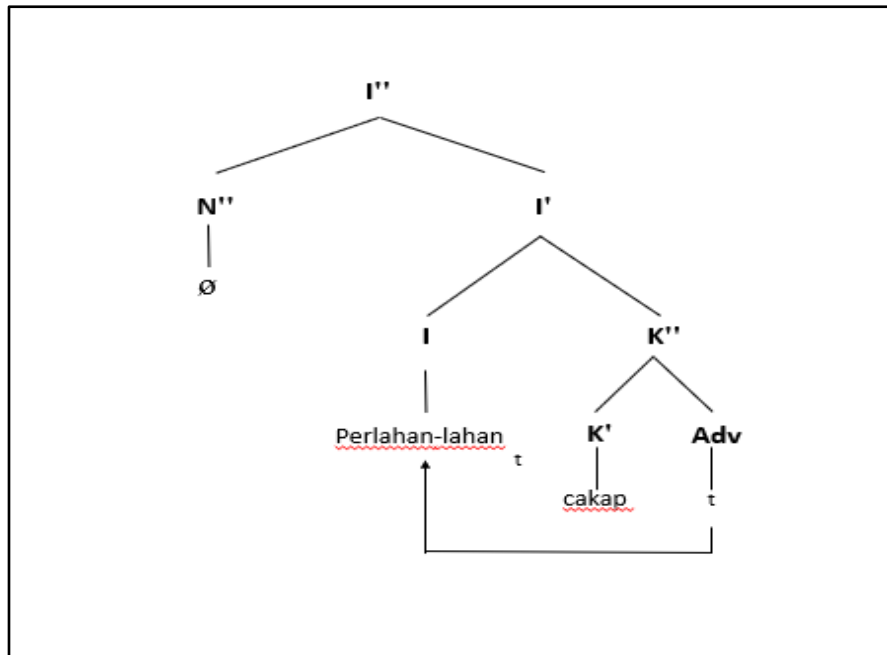
Proses pendepanan sebahagian predikat dalam ayat seruan hanya melibatkan unsur-unsur tertentu yang terdapat dalam sesuatu predikat. Dalam skrip filem *Seniman Bujang Lapok* ini, terdapat pelbagai jenis pendepanan sebahagian predikat yang telah berlaku dalam ayat seruan.

Pendepanan Adverba

1. [Perlahan-lahan] cakap daa!
(Kau) cakap perlahan-lahan daa!
2. [Sekejap lagi] kau dengarlah!
Kau dengarlah sekejap lagi!
3. [Rupanya] datang sini ya!
(Kau) datang sini rupanya ya!

Ayat-ayat di atas merupakan ayat seruan yang adverba dalam predikatnya mengalami pendepanan. Frasa kerja dalam ayat 1 ditandai dengan kata kerja 'cakap'. Adverba yang menerangkan kata kerjanya ialah 'perlahan-lahan' dan telah mengalami pendepanan, iaitu menduduki hadapan predikat, iaitu di posisi I. Ayat 2 pula, frasa adverba 'sekejap lagi' yang menerangkan kata kerja 'dengarlah' telah mengalami proses pendepanan seperti ayat 1, iaitu menduduki posisi KOMP. Seterusnya, proses pendepanan adverba dalam ayat 3 adalah sama seperti ayat 1. Hal ini bermakna, adverba 'rupanya' telah dikedepankan menduduki posisi I.

Rajah di bawah menunjukkan transformasi yang berlaku bagi ayat 1. Adverba perlahan-lahan yang menduduki nodusnya telah bergerak ke nodus Infleksi yang mendahului nodus frasa kerja.

RAJAH 7 Proses Pendepanan Adverba dalam Ayat Seruan.

Pendepanan Objek dalam Frasa Kerja

1. [Bapak], Wak jangan sebut ya!
Wak jangan sebut bapak ya!

Seterusnya, ayat di atas pula menunjukkan proses pendepanan yang berlaku terhadap frasa nama 'bapak' yang menjadi pelengkap kepada frasa kerja 'jangan sebut' dalam ayat tersebut. Frasa nama objek 'bapak' telah mendapat penegasan dan menduduki posisi yang mendahului subjek, iaitu posisi KOMP.

Pendepanan Kata/Frasa Kerja

1. [Biar] dia mampus!
Dia biar mampus.

Akhir sekali, ayat-ayat di atas menunjukkan kata kerja bagi ayat seruan yang mengalami proses pendepanan. Ayat 2 menunjukkan kata kerja 'biar' telah dikedepankan ke posisi yang mendahului subjek, iaitu nodus KOMP tanpa pelengkapannya.

KESIMPULAN

Kajian ini menunjukkan bahawa ayat-ayat songsang dalam skrip filem Seniman Bujang Lapok mempunyai pelbagai bentuk dan jenis proses pendepanan. Antaranya adalah pendepanan frasa kerja, pendepanan frasa adjektif, pendepanan adverba, pendepanan unsur tanya, pendepanan ayat pancangan, dan sebagainya. Pemanfaatan Teori Ubah Alfa dalam menghuraikan proses pendepanan predikat, ayat kecil dalam ayat majmuk, dan unsur-unsur dalam predikat sesebuah ayat merupakan satu usaha yang wajar dan baik. Hal ini dikatakan demikian kerana, Teori Ubah Alfa yang saling bekerja dengan Teori X-Berpaling telah menggambarkan proses transformasi yang lebih terkawal dan bersifat universal. Walau bagaimanapun, terdapat juga ayat songsang yang tidak mematuhi syarat-syarat yang telah digariskan oleh Teori Ubah Alfa. Sungguhpun demikian, hal tersebut adalah tidak menghairankan memandangkan ayat-ayat songsang yang

dijadikan data kajian merupakan ayat kolokial, bukannya ayat penulisan yang bentuknya hampir baku.

RUJUKAN

- Ab. Razak Ab. Karim & Nurul Ain Alizuddin. 2015. Analisis Ayat Majmuk Pancangan Bahasa Melayu Dalam Pantun Melayu. *Jurnal Pengajian Melayu*, 26, 1-28.
- Amir Hatim Asmali Jauhari & Nasrun bin Alias. 2018. Struktur Pasif Dalam Hikayat Hang Tuah: Kajian Berdasarkan Teori Ubah Alfa. *Jurnal Wacana*, 2(4),1-15.
- Asmah Haji Omar. 2015. *Nahu Melayu Mutakhir, Edisi Kelima*. Dewan Bahasa dan Pustaka. Kuala Lumpur, Malaysia.
- Azaha Ibrahim dan Abu Hassan Hasbullah. 2015. Estetika Rasa dalam Filem Arahan dan Lakonan oleh P. Ramlee: Analisis Terhadap Filem Penarek Beca (1955). Prosiding Seminar Pascasiswazah Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan, UMK 2014, hlm. 9-32.
- Fazal Mohamed Mohamed Sultan. 2010. Teori Chomsky dan Cabaran Bahasa Melayu. *Jurnal Kesturi*, 20(1), 28-47.
- Kartika Bintari dan Sumarlam. 2019. Unsur Pembentuk Frasa Eksosentris dalam Hikayat Hang Tuah. *RETORIKA: Jurnal Bahasa, Sastra, dan Pengajarannya*, 12(2), 154-164.
- Kartini Abd Wahab. 2013. Tinjauan Pembentukan Struktur Pasif Di- Berdasarkan Tiga Pendekatan Tatabahasa Generatif. *Jurnal Melayu*, 11, 30-50
- Mashudi Kader. 1988. *Linguistik Transformasi Generatif: Suatu Penerapan pada Bahasa Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Maslida Yusof dan Karim Harun. 2015. Analisis Lakuan Tutur dalam Ruangan Status Facebook. *Jurnal Komunikasi: Malayan Journal of Communication*, 31(2), 151-168.
- Mastura Muhammad. 2006. Prinsip dan Konsep Bentuk Filem Nujum Pak Belalang. *Jurnal Skrin Malaysia* 3, 171-188.
- Maulana Al-Fin Bin Che Man dan Fazal Mohamed Mohamed Sultan. 2020. Ayat Selapis dalam Dialek Perlis Menggunakan Kerangka Minimalis. *Jurnal Linguistik*, 24(1), 1-18.
- Muhammad Zuhair Zainal, Ahmad Mahmood Musanif dan Al-Amin Mydin. 2018. Makna Penutur Bagi Ujaran Tak Langsung dalam Skrip Drama Bahasa Melayu. *Jurnal Komunikasi: Malayan Journal of Communication*, 34(2), 243-262.
- Nasrun Alias. 1996. Teori X-Berpalang: Keterpisahan dan Kesenambungan Dua Zaman. Dlm. Abdul Rahman Napiah dan Ajid Che Kob (pnyt.). *Seminar 25 Tahun FSSK: Sastera dan Bahasa*. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia, hlm. 169-183.
- Nasrun Alias dan James T.Collins. 2017. Pendokumentasian Dialek Ulu Terengganu Sebagai Wahana Komunikasi: Satu Tinjauan Awal Aspek Morfologi. *Jurnal Melayu*. Isu Khas 2017, 436-457
- Nasrun Alias dan Nur Shafiqah Amirah Abdullah. 2020. Frasa Adverba dalam Tuhfat al-Nafis. *Jurnal Melayu*. Isu Khas Disember, 2020, 390-404
- Nik Safiah Karim & Wong Aw Lam Chee. 2015. Keanekaan Binaan Ayat dalam Sejarah Melayu. *Pendeta: Jurnal Bahasa, Pendidikan dan Sastera Melayu*, 6, 1-6.
- Nur Amirah Che Soh. 2015. Struktur perbualan dalam Filem Anak Bapak. Tesis Master, Universiti Putra Malaysia.
- Ramli Haji Salleh. 1995. *Sintaksis Bahasa Melayu: Penerapan Teori Kuasaan dan Tambatan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Robert F. Barsky. 1998. *Noam Chomsky: A Life of Dissent*. Cambridge: MIT Press.
- Sitorus, MTF. 1998. *Penelitian Kualitatif. Remaja*. Rosdakarya. Bandung.

Wong Shia Ho dan Yeo Swee King. 2018. Percanggahan Aspek Tatabahasa: Perbandingan antara Bahan Rujukan Bahasa Melayu. *PENDETA: Journal of Malay Language, Education and Literature*, 9(2), 16-31.

Biodata Penulis:

Nasrun Alias adalah pensyarah di Pusat Kajian Bahasa, Kesusasteraan dan Kebudayaan Melayu, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia. Bidang pengkhususan beliau ialah morfologi, sintaksis dan dialek Melayu.

Nurul Syuhada binti Mohd Noh adalah bekas pelajar Program Bahasa Melayu, Pusat Kajian Bahasa, Kesusasteraan dan Kebudayaan Melayu, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia.